

FÖLDRAJZI NÉVANYAG ÉS FOGALOMTÁR

a

Földrajzi alapismeret

felzárkóztató kritériumtárgyhoz

Földrajz BSc és Földrajz-X tanárszakos hallgatók
részére

Összeállította:

Hajduné Darabos Gabriella és Szabó Pál
egyetemi oktatók

ELTE TTK Földrajz- és Földtudományi Intézet, Budapest
2017

Móttó: "- Mi ez a nagy könyv? - kérdezte a kis herceg. - Mit csinál itt uraságod?
- Geográfus vagyok - felelte az öregúr.
- Mi az, hogy geográfus?
- Tudós, aki tudja, hol vannak a tengerek, folyamok, városok, hegyek és sivatagok.
- Ó, ez nagyon érdekes - mondta a kis herceg. - Végre egy igazi mesterség!"
(Antoine de Saint-Exupéry: A kis herceg)

Bevezetés

2017. év őszétől a földrajz szak egyik kritériumtárgya a Földrajzi alapismeret, amely tárgy keretében a szakma alapjait kérjük számon. Jelen kötet e tárgy felmérő dolgozatára való felkészülést szolgálja. A kötet földrajzi névanyagot és fogalomtárat tartalmaz, természet- és társadalomföldrajzi bontásban. Mindkettő az aktuális földrajz érettségi követelményrendszerére épít. A szintfelmérő dolgozatban az itt található névanyagra és fogalmakra vonatkozó kérdések, vaktérképek stb. lesznek, azaz tudni kell egyrészt az adott földrajzi egység nevét, elhelyezkedését (pontos térképi beazonosítással, illetve nagytérsvégi elhelyezkedéssel /milyen nagyobb földrajzi egység része/; további pontosítás alább, az egyes részeknél található), másrészt az egyes fogalmak jelentését. A dolgozatban 50-50%-ban lesznek kérdések a természet- és társadalomföldrajzi részből. E kötet végén néhány mintafeladat található, megoldással, segítségként a felkészüléshez.

Az átlagember elképzelése a földrajzról még mindig leginkább a névanyagot jelenti, de a földrajz természetesen nem csak földrajzi nevekről szól, bár a földrajzi helyek és nevek ismerete egy fontos alapot jelent e tudományban. A földrajzi alapkutatások kérdései is ott kezdődnek, hogy mi hol van és miért ott van: a földrajzi objektumok (folyók, hegyek, sivatagok, városok, ipari körzetek, csatornák stb.) elhelyezkedése ugyanis nem a véletlen műve, a természeti törvények és a társadalmi törvényszerűségek alapján rendeződnek el a térben (ezeket mind a terepen, mind a térképeken érzékelhetjük). Leírásukhoz, valamint ezek alapján a kialakulásuk okainak feltárásához, egymással való viszonyuk elemzéséhez, és így akár a földrajzi térbe való beavatkozáshoz, annak tervezéséhez, szükséges az egyedi földrajzi helyek elnevezése, azonosítása. Szükségünk van rájuk. Hogyan közelítsünk hozzájuk? Név és térképi pozíció alapján. A földrajzi objektumok elnevezése mindig izgalmas kihívás volt, és a név esetenként az objektum valamely jellemzőjét mutatja, vagy akár a környezetére utal, aminek megismerése segít a megtanulásban is. (A földrajzi nevek írása és helyesírása is fontos, és bár vannak többféle módon írt nevek, mi az általunk itt leírtakat fogadjuk el a dolgozatban.) Az elhelyezkedés, a földrajzi helyzet megismeréséhez pedig nélkülözhetetlen egy jó térkép, de a természet- és társadalomföldrajzi beosztások nem fedik egymást (tájak, illetve országok, régiók), így a névanyagunkban is külön jelenik meg a két rész. Ez a térképeken is általában elválik (domborzati és közigazgatási térkép), de együttes megjelenésük esetleg pluszsegítséget adhat a tanuláshoz (pl. város és folyója). A névgyűjtemény térképeket nem tartalmaz, ezért az ismeretei felelevenítéséhez, ill. a tanuláshoz használjon egy jó térképet is! Végezetül, a tanuláshoz (vagy csak a tudás felfrissítéséhez, ellenőrzéséhez) mindenképp ajánljuk nem csak a szimpla „magolást”, hanem az egyes földrajzi objektumokkal való közelebbi ismeretséget, hiszen a földrajzi nevek és helyek megtanulását ma már sok modern eszköz is segíti a klasszikusnak számító földrajzi atlaszok mellett: az internet lehetőségeket nyújt például az egyes földrajzi objektumok képeinek megtekintésére, akár virtuális bejárásukra, valamint számtalan elektronikus kvízzjáték is segíti a nevek és helyek elsajátítását.

Jelen kötet másik részében – szintén természet- és társadalomföldrajzi részre szétválasztva – a földrajzi ismeretek alapfogalmainak gyűjteményét találjuk, egy fogalomtárat. Mint minden tudománynak, a földrajznak is megvan a „szótára”, amely egyrészt más tudományterületekkel közösen használt fogalmakat, másrészt a diszciplína saját kifejezéseit tartalmazza. A földrajz azonban rendkívül tág természeti, társadalmi és gazdasági kört ölel fel, így nagyon szerteágazó a fogalomkészlet, amelyet egy geográfus ismer, használ. A fogalmak leírásait, értelmezéseit az aktuális középiskolai földrajzönyvekben leli fel, onnan tudja átismételni, ill. megtanulni, de segíthetnek a különböző földrajzi szótárak, szakkönyvek is.

Jó felkészülést kívánunk!

I. TERMÉSZETFÖLDRAJZ

a) NÉVANYAG

Leírás:

A természetföldrajzi neveket el kell tudni helyezni térképen ill. be kell tudni azonosítani az adott földrajzi egységet. A folyóknál tudni kell ezen kívül, hogy melyik folyó mellékfolyói és hová torkollanak. A hegycsúcsoknál feltüntetett magassági értékek ismerete szükséges.

ÓCEÁNOK, TENGEREK, ÖBLÖK, SZOROSOK, TENGERI CSATORNÁK

Atlanti-óceán

Északi-Atlanti-hátság

Déli-Atlanti-hátság

Hudson-öböl

Szent Lőrinc-öböl;

Mexikói-öböl

Karib (Antilla)-tenger: Panama-csatorna (Karib (Antilla)-tenger–Csendes-óceán)

La Plata

La Manche

Északi-tenger: Watt-tenger, Doveri (Calaisi)-szoros (La Manche–Északi-tenger)

Balti-tenger: Botteni-öböl, Finn-öböl

Gibraltári-szoros (Atlanti-óceán–Földközi-tenger)

Földközi-tenger: Adriai-tenger, Égei-tenger, Márvány-tenger, Fekete-tenger

Dardanellák (Égei-tenger–Márvány-tenger),

Boszporusz (Márvány-tenger–Fekete-tenger)

Guineai-öböl

Indiai-óceán

Arab-tenger: Perzsa-öböl (Perzsa (Arab)-öböl)

Vörös-tenger: Szuezi-csatorna (Vörös-tenger–Földközi-tenger)

Bengál-öböl

Csendes-óceán

Mariana-árok –11 034 m

Bering-tenger

Bering-szoros (Észak-Amerika–Ázsia)

Japán-tenger

Korall-tenger: Nagy-korallzátony

Alaszkai-öböl

Kaliforniai-öböl

Jeges-tenger (Jeges-óceán)

KONTINENSEK

I. Antarktisz (Antarktika)

II. Afrika

Atlasz

Szahara: Líbiai-sivatag

Szudán

Kongó-medence

Afrikai-árokrendszer: Etióp-magasföld, Kelet-afrikai-magasföld: Kilimandzsáró + Kibo,
+ Teleki-vulkán

Namib-sivatag

Kalahári-medence

Száhel

Azori-szigetek

Kanári-szigetek

Madagaszkár

Folyóvizek:

Földközi-tenger: Nílus

Atlanti-óceán: Niger, Kongó

Indiai-óceán: Zambézi

Tavak:

Nasszer-tó, Csád-tó, Tanganyika-tó, Viktória-tó, Asszuáni-gát (asszuáni Nagy-gát)

III. Amerika

1. ÉSZAK-AMERIKA

Labrador-félsziget (Labrador)

Alaszka(Alaszka-félsziget)

Grönland

Appalache-hegység

Florida-félsziget (Florida)

Mississippi-alföld

Kaliforniai-félsziget

Nagy-tavak alföldje és lépcsővidéke,

Nagy síkságok (Great Plains= Préri) {Kanadai Préri, Amerikai Préri}

Kordillerák: Sziklás-hegység ,Mount St. Helens,

Mexikói-fennsík {+ Popocatépetl}

Folyóvizek:

Atlanti-óceán: Szent Lőrinc-folyó, Niagara -vízesés, Mississippi (Mexikói-öböl)

Csendes-óceán: Colorado (Kaliforniai-öböl)

Tavak:

Nagy-tavak (Felső-tó, Michigan-tó, Huron-tó, Erie-tó, Ontario-tó)

2. KÖZÉP-AMERIKA

Antillák: Nagy-Antillák: Kuba

Kis-Antillák: Martinique {+ Mont Pelée}

Bahama-szigetek

3. DÉL-AMERIKA

Galápagos-szigetek

Guyanai-hegyvidék

Brazil-felföld

Orinoco-alföld

Amazonas-medence

Paraná-alföld

Andok
Atacama-sivatag

Folyóvizek:
Atlanti-óceán: Orinoco, Amazonas, Paraná

Tavak: Titicaca-tó

IV. Ázsia

1. Délnyugat (Elő)-Ázsia

Arab-félsziget
Ciprus
Kis-Ázsia
Kaukázus
Mezopotámiai-alföld (Mezopotámia)
Iráni-felföld (Perzsa-medence)

Folyóvizek:
Perzsa-öböl: Tigris, Eufrátesz

Tavak:
Holt-tenger

2. Közép-Ázsia

Kaszpi-mélyföld
Turáni-alföld

Folyóvizek: Urál (Kaszpi-tóba torkollik)

Tavak: Kaszpi-tó (tenger), Aral-tó

3. Észak-Ázsia

Kamcsatka
Nyugat-szibériai-alföld
Közép-szibériai-fennsík
Kelet-Szibéria
Kuznyecki-medence

Folyóvizek:
Jeges-tenger: Ob, Jenyiszej, Léna,

Tavak: Bajkál-tó

4. Dél-Ázsia

Hindusztáni (Elő-indiai)-félsziget: Dekkán-fennsík, Hindusztáni-alföld (Gangesz alföldje)
Himalája: {+ Csomolungma (Mt. Everest) 8850 m }
Ceylon (Srí Lanka)

Folyóvizek:
Arab-tenger: Indus
Bengál-öböl: Gangesz, Brahmaputra

5. Délkelet-Ázsia

Indokínai (Hátsó-indiai)-félsziget
Nagy-Szunda-szigetek: Szumátra {+ Krakatau}, Jáva, Borneó (Kalimantan), Celebesz (Sulawesi)

Kis-Szunda-szigetek: Bali
Fülöp-szigetek

Folyóvizek:

Dél-kínai-tenger: Mekong,

6. Belső-Ázsia

Tien-san
Takla-Makán
Pamir
Tibeti-fennsík
Góbi

7. Kelet-Ázsia

Kínai-alföld
Dél-kínai-hegyvidék
Koreai-félsziget
Japán-szigetek: Honshū {+ Fuji }
Tajvan

Folyóvizek:

Kelet-kínai-tenger: Jangce

Sárga-tenger: Sárga-folyó

V. Ausztrália és Óceánia

Új-Guinea
Új-Zéland
Hawaii-szigetek
Nagy-Artézi-medence
Ausztráliai-alföld
Nagy-Vízválasztó-hegység

Folyóvizek:

Indiai-óceán: Murray, Darling

VI. Európa

1. Észak-Európa

Izland
Jylland-félsziget
Skandináv-félsziget
Skandináv-hegyvidék
Finn-tóvidék

Tavak: Ladoga-tó

2. Brit-szigetek

Fő (Angol)-sziget: Pennine-hegység, Londoni-medence
Ír-sziget

Folyóvizek:

Északi-tenger: Temze

3. Francia–Belga-rögvidék

Bretagne-félsziget
Francia-középhegység (Massif Central)
Párizsi-medence

Folyóvizek:

Északi-tenger: Rajna
Atlanti-óceán: Szajna
Földközi-tenger: Rhône

4. Közép-európai-síkvidék

Holland-síkság (alföld)
Német-síkság (Germán-alföld)
Lengyel-síkság (alföld): Pomerániai-tóhátság, Mazuri-tóhátság

Folyóvizek:

Északi-tenger: Rajna {Majna, Elba/Labe - Vltava/Moldva}
Balti-tenger: Odera, Visztula

Tó: IJssel-tó

5. Közép-európai-röghegyvidék

Német-középhegyvidék (Német-középhegység)
Cseh–Morva-középhegyvidék (Cseh–Morva-medence és peremhegységei): Szudéták, Cseh-medence, Morva-medence
Lengyel-középhegyvidék: Felső-Sziléziai-medence, Szentkereszt-hegység (Lengyel-középhegység)

6. Alpok

Nyugati-Alpok: Mont Blanc-csoport {+ Mont Blanc 4808 m}
Keleti-Alpok: Magas-Tauern {+ Großglockner }

Folyóvizek:

Adriai-tenger: Pó
Északi-tenger: Rajna
Fekete-tenger: Duna {Inn, Dráva, Mura}

Tavak: Genfi-tó, Boden-tó

7. Pireneusi (Ibériai) -félsziget

Pireneusok
Aragóniai (Ebro)-medence

Folyóvizek:

Földközi-tenger: Ebro

8. Appennini-félsziget

Korzika
Szardínia
Szicília: Etna
Appenninek
Vezúv

Pó-síkság

Folyóvizek: Pó

9. Balkán-félsziget

Kréta

Román-alföld

Dalmácia

Dinaridák: Dinári-hegység

Balkanidák: Balkán-hegység (Sztara planina)

Folyóvizek:

Fekete-tenger: Duna {Dráva, Száva}

Tavak: Plitvicei-tavak

10. Kelet-európai-síkvidék

Dnyeper-síkság

Donyec-medence

Folyóvizek:

Fekete-tenger: Duna, Dnyeper, Don

Kaszpi-tó: Volga, Urál

11. Urál

KÁRPÁT-MEDENCE

1. Alföld

Pesti-síkság

Szentendrei-sziget

Csepel-sziget

Mohácsi-sziget

Duna–Tisza közti hátság: Kiskunság

Mezőföld

Drávamenti-síkság (Dráva-mellék)

Rétköz

Bodrogköz

Taktaköz

Jászság

Hortobágy

Nagykunság (Szolnoki-lőszös-hát)

Nyírség

Hajdúság

Körös–Maros köze

2. Kisalföld

Győri-medence: Szigetköz, Csallóköz

Marcál-medence

Bécsi-medence

3. Nyugat-magyarországi peremvidék (Nyugati-peremvidék)

Alpokalja: Soproni-hegység, Kőszegi-hegység {+ Írott-kő 882 m}, Őrség

Zalai-dombság

4. Dunántúli-domb- és hegyvidék (Dunántúli-dombság)

Somogyi-dombság
Tolnai-dombság
Szekszárdi-dombság
Baranyai-dombság
Mecsek: {+ Zengő 682 m}
Villányi-hegység

5. Dunántúli-középhegység (Dunántúli-középhegység)

Balaton-felvidék: Tihanyi-félsziget
Tapolcai-medence: Badacsony
Bakony: {+ Kőrös-hegy 709 m}
Móri-árok
Vértes
Velencei-hegység
Dunazug-hegyvidék: Gerecse, Budai-hegység, Pilis

KÁRPÁTOK

1. Északnyugati-Kárpátok

Északi-középhegység (Észak-magyarországi-középhegység)

Visegrádi-hegység: {+ Dobogó-kő 699 m}
Börzsöny: {+ Csóványos 939 m}
Cserhát
Mátra: {+ Kékes-tető 1015 m}
Bükk: Bükk-fennsík
Eperjes–Tokaji-hegyvidék: Tokaji (Zempléni)-hegység , Hegyalja
Gömör–Tornai-karsztvidék: Aggteleki-karszt {Baradla–Domica-barlangrendszer}
Nógrádi-medence
Borsodi-medence
Cserehát
Magas-Tátra

2. Északkeleti-Kárpátok

Vereckei-hágó

3. Keleti-Kárpátok

Hargita

4. Déli-Kárpátok

5. Erdélyi-középhegység

6. Erdélyi-medence

Folyóvizek:

Duna

bal oldali mellékfolyók:

Vág
Ipoly
Tisza:
(bal oldali)
Szamos
Körös
Maros
(jobb oldali):

Bodrog
Sajó: Bódva, Hernád, Takta
Zagyva

Olt

jobb oldali mellékfolyók:

Mosoni-Duna: Lajta, Rába {Marcal}
Sió: Kapos
Dráva: Mura
Száva
Zala

Tavak:

Alföld: Szelidi-tó, szegedi Fehér-tó, Tisza-tó

Kisalföld: Fertő-tó

Dunántúli-középhegység: Balaton, Velencei-tó, Hévízi-tó, Kis-Balaton

Keleti-Kárpátok: Gyilkos-tó, Szent Anna-tó

b) FOGALOMTÁR

1. Térképi ismeretek

Baktérítő, Déli sarkkör, Északi sarkkör, helyi idő, hosszúsági kör, keresőhálózat, méretarány, műholdfelvétel, Ráktérítő, szélességi kör, szintvonal, térkép, világidő, vonalas aránymérték, zónaidő.

2. Kozmikus környezetünk

Csillagászati egység, fényév, hold, Naprendszer, tejútrendszer, Univerzum.

3. Földszerkezet, földrajzi burok

alábukás (szubdukció), árok, ásvány, bauxit, dolomit, elcsúszó lemezmozgás, érc, fedetlen ösföld (ősmasszívum), fedett ösföld (ősmasszívum), forró pont, forrópontos vulkánosság, földgáz, földkéreg, földköpeny, földrengés, földrész (kontinens), gejzír, geotermikus gradiens, gránit, gyűrődés, gyűrthegység, hegységképződés, Kaledóniai hegységképződés, kiemelt rög, kőolaj, kőszén típusok, kőzet, lánchegység, láncos röghegység, láva, lépcsős vidék, lösz, magma, medence, mészkő, óceáni kőzetlemez, óceán(közép)i hátság, rengésfészek, rengésközpont, rétegvulkán, riolit, rög, röghegység, szárazföldi kőzetlemez, táblás vidék, távolodó lemezmozgás, törésvonal, ütköző lemezmozgás, Variszkuszi hegységképződés, vetődés, vulkáni utóműködés, vulkánosság.

4. Felszínformálódás, felszínformák, talaj

alföld, aprózódás, azonális talaj, barlang, cseppkő, dombság, felhalmozódás, fennsík, fjord, hátság, hordalék, lepusztulás, középhegység, magashegység, mállás, mélyföld, moréna, polje, síkság, talaj, tanúhegy, töbör (dolina), völgy, zonális talaj, zomboly.

5. A légkör felépítése és folyamatai

abszolút hőingadozás, anticiklon, atmoszféra, dér, éghajlat, eső, exoszféra, felhő, fön, harmat, harmatpont, hidegfront, hó, hőmérsékleti egyenlítő, hurrikán, időjárás, izobár, izoterma, köd, légnomás, melegfront, mérsékelt övezeti ciklon, mezoszféra, monszun szélrendszer, napi/évi közepes és abszolút hőingadozás, napi/évi középhőmérséklet, nyugatias szél, okklúziós front, ónos eső, ózonréteg, parti szél, passzátszél, relatív nedvességtartalom, sarki szél, szél, sztratoszféra, tájfun, telítettség, tényleges vízgőztartalom, termoszféra (ionoszféra), tornádó, troposzféra, üvegházhatás, viszonylagos vízgőztartalom, zúzmara.

6. Felszíni és felszín alatti vizek, eljegesedett területek

apály, árvíz, ásványvíz, belföldi jégtakaró, beltenger, belvíz, dagály, deltatorokolat, futóáramlás, gleccser, gyógyvíz, hévíz, hidroszféra, kapilláris víz, karsztforrás, középvíz, krátertó, lavina, morotvató, óceán, peremtenger, rétegvíz, szökőár, talajnedvesség, talajvíz, tengeráramlás, tengeri üledék, tó, tölcseretorkolat, vízállás, vízgyűjtő terület, vízhozam, vízjárás, víznyelő, vízvásztó hegység.

7. Földrajzi övezetesség

szoláris éghajlati övezetek, valódi éghajlati övezetek, vízszintes földrajzi övezetesség, függőleges földrajzi övezetesség

II. TÁRSADALOMFÖLDRAJZ

a) NÉVANYAG

EURÓPA ÉS AZ EURÓPÁN KÍVÜLI VILÁG TÁRSADALOMFÖLDRAJZI NÉVANYAGA

Leírás:

A normál betűtípussal írt földrajzi neveknél csak annyit kell megjegyezni, tudni, hogy milyen nagyobb területi egység része (ország, kontinensrész, kontinens),

a vastag betűvel írt földrajzi neveket térképen is el kell tudni helyezni, ill. be kell tudni azonosítani az adott földrajzi egységet.

(A *dőlt betűs* városnevek fővárosokat jelölnek.)

<u>KONTINENS,</u> <u>KONTINENSRÉSZ,</u> ország	Vidék, régió, városegysétes, objektum stb.	Főváros, Város
<u>EURÓPA</u>		
<i>NYUGAT-EURÓPA</i>		
Hollandia	Randstad, Europoort	<i>Amszterdam, Hága, Rotterdam</i>
Belgium	Flandria, Vallónia	<i>Brüsszel, Antwerpen</i>
Luxemburg		<i>Luxembourg</i>
Nagy-Britannia (és Észak-Írország Egyesült Királyság)	Gibraltár	
Anglia	Black Country, Euroalagút	<i>London, Birmingham, Liverpool, Manchester</i>
Skócia		<i>Edinburgh, Glasgow</i>
Wales		<i>Cardiff</i>
Észak-Írország		<i>Belfast</i>
Írország		<i>Dublin</i>
Franciaország	Elzász, Lotaringia, Korzika, Cote d'Azur (Francia Riviéra), Euroalagút	<i>Párizs, Lyon, Marseille, Nice (Nizza), Strasbourg, Toulouse</i>
Monaco		<i>Monaco</i>
<i>NYUGAT-KÖZÉP-EURÓPA</i>		
Németország	Bajorország, Ruhr-vidék	<i>Berlin, Bréma, Drezda, Frankfurt, Hamburg, Köln, Lipcse, München, Stuttgart</i>
Svájc		<i>Bern, Basel, Genf, Zürich</i>
Ausztria	Burgenland (Őrvidék), Fertő-táj, Tirol	<i>Bécs, Graz, Innsbruck, Kismarton (Eisenstadt), Klagenfurt, Linz, Salzburg</i>
Liechtenstein		<i>Vaduz</i>
<i>DÉL-EURÓPA</i>		
Spanyolország	Andalúzia, Baleár-szigetek és Mallorca, Baszkföld, Katalónia, Kanári-szigetek	<i>Madrid, Barcelona, Bilbao, Sevilla, Valencia</i>
Andorra		<i>Andorra</i>
Portugália	Madeira, Azori-szigetek	<i>Lisszabon, Porto</i>

Olaszország	Lombardia, Piemonte, Toszkána, Szicília, olasz ipari háromszög	Róma, Bologna, Firenze, Genova, Milánó, Nápoly, Torino, Trieszt, Velence
San Marino		<i>San Marino</i>
Vatikán		
Görögország	Kréta, Korinthoszi-csatorna	Athén, Thesszalóniki
Málta		<i>Valletta</i>
Ciprus	Észak-Ciprus Török Köztársaság	<i>Nicosia</i>
ÉSZAK-EURÓPA		
Izland		Reykjavík
Dánia	Feröer-szigetek	Koppenhága
Norvégia	Svalbard (Spitzbergák)	Oslo
Svédország	Lappföld	Stockholm, Göteborg, Malmö
Finnország	Lappföld	Helsinki
KELET-KÖZÉP-EURÓPA és DÉLKELET-EURÓPA		
Lengyelország	Szilézia	Varsó, Gdańsk, Katowice, Krakkó, Lódz, Wrocław
Csehország	Szilézia, Szudéták, Morvaország	Prága, Brno, Ostrava, Plzeň
Szlovákia	Felvidék, Csallóköz	Bratislava (Pozsony), Eperjes (Prešov), Kassa (Košice), Komárom (Komárno), Párkány (Štúrovo), Poprád
Románia	Erdély, Székelyföld, Partium	Bukarest, Arad, Brassó (Braşov), Csíkszereda (Miercurea Ciuc), Galac (Galaţi), Konstanca (Constanţa), Jászvásár (Iaşi), Kolozsvár (Cluj-Napoca), Marosvásárhely (Târgu Mureş), Nagyvárad (Oradea), Székelyudvarhely (Odorheiu Secuiesc), Temesvár (Timişoara)
Szlovénia		Ljubljana
Horvátország	Dalmácia, Isztria	Zágráb, Fiume (Rijeka), Eszék (Osijek), Split, Dubrovnik
Bosznia és Hercegovina		Szarajevó, Banja Luka, Mostar
Szerbia	Délvidék, Vajdaság	Belgrád, Újvidék (Novi Sad), Szabadka (Subotica)
Koszovó		<i>Priština</i>
Montenegro (Crna Gora)		<i>Podgorica</i>
Macedónia		<i>Skopje</i>

Bulgária		<i>Szófia, Várna</i>
Albánia		<i>Tirana</i>
BALTIKUM		
Észtország		<i>Tallinn</i>
Lettország		<i>Riga</i>
Litvánia		<i>Vilnius</i>
KELET-EURÓPA és OROSZORSZÁG		
Fehéroroszország		<i>Minszk</i>
Ukrajna	Kárpátalja, Donyec-medence	<i>Kijev, Beregszász, Csernobil, Dnyepropetrovszk, Donyeck, Munkács, Odessza, Ungvár</i>
Moldova		<i>Kisinyov (Chişinău), Tiraszpol</i>
Oroszország	Kuznyeck-medence, Volgai iparvidék, Uráli iparvidék	<i>Moszkva, Arhangelszk, Murmanszk, Novoszibirszk, Nyizsnij Novgorod, Szentpétervár, Vlagyivosztok, Volgográd</i>

KONTINENS, KONTINENS RÉSZ, ország	Vidék, régió, városeggyüttes, objektum stb.	Főváros, Város
ÁZSIA		
<i>ÁZSIA</i>		
Törökország	Boszporusz, Dardanellák	Ankara, Isztambul
Irán		<i>Teherán</i>
Afganisztán		<i>Kabul</i>
Grúzia		<i>Tbiliszi</i>
Örményország		<i>Jereván</i>
Azerbajdzsán		<i>Baku</i>
India	Kasmír	Újdelhi, Calcutta, Mumbai (Bombay)
Pakisztán		
Banglades		
Thaiföld		<i>Bangkok</i>
Vietnam		<i>Hanoi, Ho Si Minh (Saigon)</i>
Malajzia		
Szingapúr		
Indonézia	Jáva, Szumátra, Bali, Borneó	<i>Jakarta</i>
Fülöp-szigetek		
Nepál, Mianmar (Burma), Laosz, Kambodzsa, Srí Lanka (Ceylon)		
Kazahsztán		
Üzbegisztán, Türkmenisztán, Kirgizisztán, Tádzsikisztán		
Kína	Mandzsúria, Tibet	Peking, Sanghaj, Hongkong, Macao
Tajvan		<i>Tajpej</i>
Mongólia		
Észak-Korea		<i>Phenjan</i>
Dél-Korea		<i>Szöul</i>
Japán	Honshu	Tokió, Hiroshima, Kobe, Kyoto, Nagoya, Osaka
KÖZEL-KELET		
Szaúd-Arábia		Mekka
Egyesült Arab Emírségek		Dubaj
Irak		<i>Bagdad</i>
Szíria		<i>Damaszkusz</i>
Izrael	Ciszjordánia, Golan- fennsík	Jeruzsálem, Tel Aviv-Jaffa
Palesztina	Gáza-övezet	Gáza, Kelet-Jeruzsálem, Bethlehem
Kuvait, Jemen, Libanon, Jordánia		

KONTINENS, KONTINENS RÉSZ, ország	Vidék, régió, városeggyüttes, objektum stb.	Főváros, Város
--	--	-----------------------

<u>AFRIKA</u>		
Marokkó		<i>Rabat, Casablanca</i>
Algéria		<i>Algír</i>
Tunézia		<i>Tunisz</i>
Líbia		<i>Tripoli</i>
Egyiptom	Szuezi-csatorna	<i>Kairó, Alexandria</i>
Nigéria		<i>Abuja, Lagos</i>
Dél-afrikai Köztársaság	Jóreménység foka	<i>Pretoria, Fokváros (Cape Town), Johannesburg</i>
Kenya		<i>Nairobi</i>
Tanzánia		
Szudán, Szenegál, Guinea, Libéria, Elefántcsontpart, Ghána, Zöldfoki-szigetek, Csád, Kamerun, Kongói Demokratikus Köztársaság, Kongói Köztársaság, Angola, Etiópia, Szomália, Dél-Szudán, Uganda, Mozambik, Madagaszkár, Mauritius, Lesotho, Sváziföld, Botswana, Namíbia, Zimbabwe	Száhel-övezet	

<u>KONTINENS,</u> <u>KONTINENSRÉSZ,</u> ország	Vidék, régió, városeyüttes, objektum stb.	<i>Főváros, Város</i>
<u>AUSZTRÁLIA ÉS</u> <u>ÓCEÁNIA</u>		
Ausztrália		<i>Canberra, Sydney, Melbourne</i>
Új-Zéland	Északi-sziget, Déli-sziget	
Pápua Új-Guinea		
Fidzsi-szigetek		
<i>MELANÉZIA,</i> <i>MIKRONÉZIA, POLINÉZIA</i>		

<u>KONTINENS,</u> <u>KONTINENSRÉSZ,</u> ország	Vidék, régió, városeyüttes, objektum stb.	<i>Főváros, Város</i>
<u>AMERIKA</u>		
<u>ÉSZAK-AMERIKA</u>		
Grönland		
Kanada		<i>Ottawa, Montreal, Toronto</i>
Amerikai Egyesült Államok	Alaszka, Florida, Hawaii,	<i>Washington, Atlanta,</i>

(USA)	Kalifornia, Texas, Megalopolisz; Puerto Rico; Szilícum-völgy	Boston, Chicago, Dallas, Denver, Detroit, Honolulu, Houston, Los Angeles (Hollywood), Miami, New Orleans, New York, San Diego, San Francisco, Seattle, Las Vegas
Mexikó		Mexikóváros
KÖZÉP-AMERIKAI FÖLDHÍD		
Honduras, Salvador, Nicaragua, Costa Rica		
Panama	Panama-csatorna	
NYUGAT-INDIAI-SZIGETVILÁG		
Kuba		<i>Havanna</i>
Dominikai Köztársaság, Bahama-szigetek, Haiti, Jamaica, Kajmán-szk. (GB), Bermuda (GB)		
DÉL-AMERIKA		
Argentína		<i>Buenos Aires</i>
Brazília	Amazónia, Copacabana	<i>Brasília, Rio de Janeiro, São Paulo</i>
Venezuela		<i>Caracas</i>
Kolumbia		<i>Bogotá</i>
Peru		<i>Lima</i>
Chile		<i>Santiago</i>
Ecuador, Bolívia, Uruguay, Paraguay		

MAGYARORSZÁG TÁRSADALOMFÖLDRAJZI NÉVANYAGA

Leírás:

Minden földrajzi név esetében szükséges megjegyezni, tudni a földrajzi helyzetet (milyen nagyobb egység része) és térképen is el kell tudni helyezni/beazonosítani.

Régió és főváros/megye	Megyeszékhely	Települések
Közép-Magyarország		
Budapest	-	
Pest	Budapest	Cegléd, Érd, Gödöllő, Százhalombatta, Szentendre, Vác, Visegrád
Közép-Dunántúl		
Fejér	Székesfehérvár	Dunaújváros
Komárom-Esztergom	Tatabánya	Esztergom, Komárom, Tata
Veszprém	Veszprém	Ajka, Balatonfüred, Pápa, Tihany, Várpalota
Nyugat-Dunántúl		
Győr-Moson-Sopron	Győr	Hegyeshalom, Mosonmagyaróvár, Pannonhalma, Sopron
Vas	Szombathely	Bük, Kőszeg, Sárvár, Szentgotthárd
Zala	Zalaegerszeg	Hévíz, Keszthely, Nagykanizsa, Zalakaros
Dél-Dunántúl		
Baranya	Pécs	Harkány, Mohács, Villány
Somogy	Kaposvár	Siófok
Tolna	Szekszárd	Dunaföldvár, Paks
Észak-Magyarország		
Borsod-Abaúj-Zemplén	Miskolc	Aggtelek, Kazincbarcika, Mezőkövesd, Ózd, Sárospatak, Tiszaújváros, Tokaj
Heves	Eger	Gyöngyös, Hatvan, Visonta
Nógrád	Salgótarján	Balassagyarmat, Hollókő
Észak Alföld		
Hajdú-Bihar	Debrecen	Hajdúszoboszló
Jász-Nagykun-Szolnok	Szolnok	Jászberény
Szabolcs-Szatmár-Bereg	Nyíregyháza	Záhony
Dél-Alföld		
Bács-Kiskun	Kecskemét	Baja, Kalocsa, Kiskunfélegyháza
Békés	Békéscsaba	Gyula, Orosháza
Csongrád	Szeged	Algyő, Hódmezővásárhely, Makó

Nemzeti parkok:

Hortobágyi, Kiskunsági, Bükk, Aggteleki, Fertő-Hanság, Balatonfelvidéki, Duna-Ipoly, Duna-Dráva, Kőrös-Maros, Órségi

Világörökség helyszínek:

Aggteleki- és Szlovák-karsztvidék, Budapest Andrassy út a Millenniumi földalattal, Budapest Várnegyed és a pesti Dunapart, Fertő-tó, Hollókő, Hortobágy, Pannonhalmi apátság, Pécsi ókeresztény sírkamrák, Tokaj-Hegyalja borvidéke

B) FOGALOMTÁR

1. Társadalomföldrajz

demográfiai robbanás, népesedési szakaszok, korfa, népsűrűség, természetes szaporodás/fogyás, külső migráció, belső migráció, migrációs egyenleg, gazdaságilag aktív népesség, gazdaságilag inaktív népesség, foglalkozási szerkezet, foglalkoztatott, munkanélküli, eltartott, munkanélküliségi ráta, vendégmunkás, ingázás, (nagy)rassz, világnyelv, világvallás, település, településhálózat, város, városodás, városiasodás, urbanizációs szakaszok (urbanizáció, szuburbanizáció, dezurbanizáció, reurbanizáció), településszerkezet, falu, tanya, agglomeráció, bolygóváros, alvóváros, természeti környezet, épített környezet, állam, nemzet, nemzetállam, több nemzetiségű állam, nemzetiség, közigazgatás, területi államigazgatás, területi önkormányzat, települési önkormányzat

2. Gazdaságföldrajz

nemzetgazdaság, világgazdaság, piacgazdaság, tervgazdaság, gazdasági szerkezetváltás, gazdasági növekedés, gazdasági fejlődés, gazdasági fejlettség, GDP, egy főre jutó GDP, HDI, életszínvonal, világgazdasági centrum, világgazdasági periféria, gyarmatosítás, adóparadicsom, gazdasági szerkezet, gazdasági szektorok, gazdasági integráció, külkereskedelem, export, import, globalizáció, transznacionális vállalat (TNC), külföldi működőtőke, infláció, valuta, deviza, árfolyam, hitel, állami költségvetés, államháztartási hiány, adó, természeti erőforrás, fenntartható fejlődés, megújuló erőforrás, környezeti állapot, környezetszennyezés, energiagazdaság, mezőgazdasági táj, iparvidék, ipari park, technopolisz, zöldmezős beruházás, barnamezős beruházás, húzóágazat, tudásipar, információs társadalom, közlekedési infrastruktúra, idegenforgalom, kulturális érték

Mintafeladatok

TERMÉSZETFÖLDRAJZ

**1) Hol van... ? (Mely nagyobb természetföldrajzi egység része; folyók esetén: hová torkollik?
Csúcsok magassági adatokkal kiegészítve.)**

Bengál-öböl:

Etióp-magasföld:

Orinoco-alföld:

Meleg-hegy:

Tigris:

2) a.) Írja a számok mellé a térképen jelölt földrajzi helyek nevét!

b.) Írja a térkép megfelelő helyére a földrajzi név betűjelét!

a.)

1. (hegység)

2. (dombság)

3. (folyó)

4. (hegység)

5. (tó)

b.)

A. Bodrogek

B. Ipoly

C. Keleti-Kárpátok

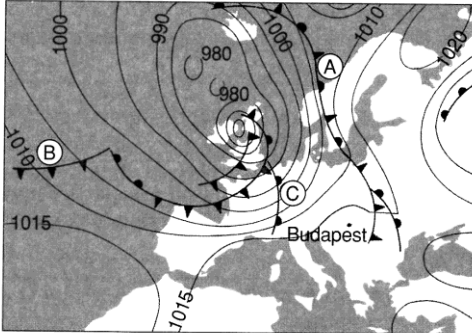
D. Jászság

E. Balaton

3) Magyarázza meg az alábbi fogalmakat! (Feladatsortól függő fogalomszám.)

- a. Naprendszer
- b. kőolaj
- c. szubdukció

4) Tanulmányozza az időjárási térképet és válaszoljon a kérdésekre!

a) Nevezze meg, milyen légköri képződmény alakítja Nyugat-Európa időjárását!.....

b) Mit jelölnek a térképen a nagybetűk?
A.....
B.....
C.....

c) Európa mely részei csapadékosak? Mi okozza ezt?

d) Milyen légköri képződmény alakítja Dél-Európa időjárását?

5) Négyféle asszociáció. Írja be a fogalomnak megfelelő leírás elé a fogalom betűjelét!

- A) óceánközépi hátság
- B) mélytengeri árok
- C) mindkettő
- D) egyik sem

.....1. Mély meredek falú képződmény

.....2. Az asztenoszférából bazaltos olvadék áramlik fel a vonulatukban

.....3. Vonalában két szárazföldi kőzetlemez találkozik

.....4. Kőzetlemezhatár

Megoldások:

1)

Bengál-öböl: Az Indiai-óceánban a Hindusztáni-félsziget és az Indokínai-félsziget között elhelyezkedő öböl.

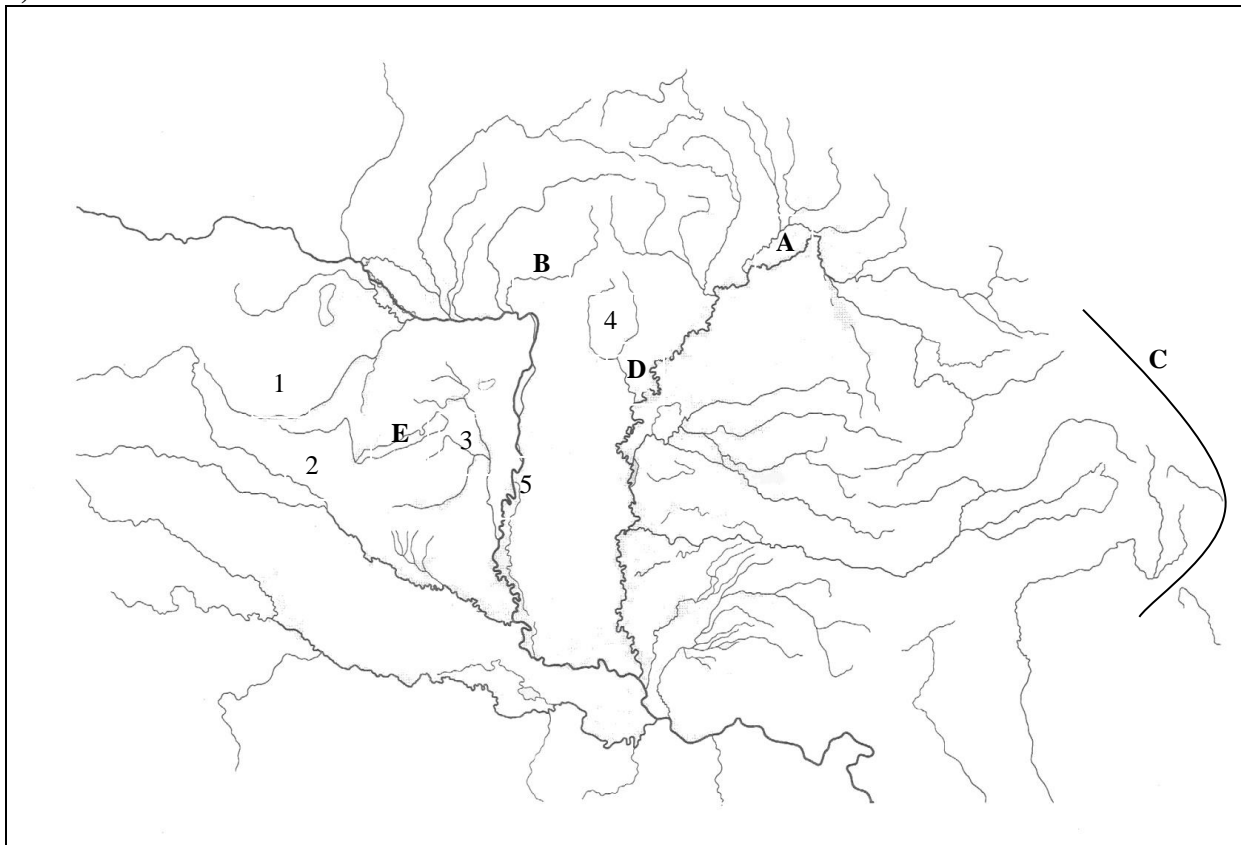
Etióp-magasföld: Az afrikai kontinensen Szudántól keletre elhelyezkedő terület

Orinoco-alföld: A dél-amerikai kontinens északi részén, a Guyanai-hegyvidéktől észak- észak-nyugatra elterülő síkság, az Orinoco-folyó mentén.

Meleg-hegy: A Kárpát-medencében elhelyezkedő Velencei-hegység legmagasabb pontja, magassága 352 m.

Tigris: Délnyugat- Ázsiában, Mezopotámia területén futó folyó, amely a Perzsa (Arab)- öbölbe torkollik.

2)

a.)

1. Kőszegi- (hegység)
2. Zalai- (dombság)
3. Sió (folyó)
4. Mátra (hegység)
5. Szelidi- (tó)

b.)

- A. Bodrogköz
- B. Ipoly
- C. Keleti-Kárpátok
- D. Jászság
- E. Balaton

3)

a. Naprendszer: a tejútrendszernek az a része, amelyen belül a Nap gravitációs hatása érvényesül.

Bolygói a Merkúr, a Vénusz, a Föld, a Mars, a Jupiter, a Szaturnusz, az Uránusz és a Neptunusz.

b. kőolaj: főleg planktonokból, elhalt apró növényi és állati szervezetekből, nagy nyomáson és hőmérsékleten, oxigénszegény környezetben, a tenger mélyén képződött szénhidrogén, amely általában nem ott halmozódott fel, ahol keletkezett. („kőolaj= szénhidrogén” típusú válasz nem elegendő)

c. szubdukció: más néven alábukás, az egymás felé közeledő kőzetlemezek találkozási vonalában a kisebb sűrűségű kőzetlemez peremének a nagyobb sűrűségű kőzetlemez alá való becsúszása, aminek következtében a lemez a mélyben megolvad és szétszakadozik; a betolódás helyén mélytengeri árok keletkezik. („szubdukció=alábukás” típusú válasz nem elegendő)

4) a) ciklon; b) A: okklúziós front, B: hidegfront, C: melegfront; c) Nyugat-Európában, Észak-Európában, Közép-Európában. A ciklonban kialakuló hideg- és melegfrontok következtében.
d) anticiklon

5)

1. B; 2. A; 3. D; 4. C.

TÁRSADALOMFÖLDRAJZ

1) Melyik országhoz tartozik az alábbi térség?

- Randstad
Elzász
Baleár-szigetek
Dalmácia
Partium
Mandzsúria
Grönland
Szezei-csatorna
Jóreménység foka

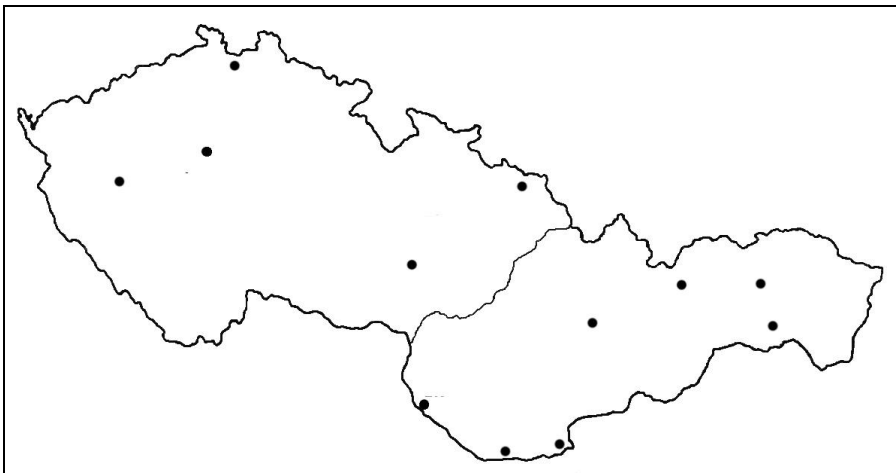
2) Írja le az alábbi térképen betűvel jelzett országok neveit!

H: G: A: B: F:

3) Jelölje be az alábbi városok sorszámait a térképen a megfelelő pontok mellé!

1. Prága 2. Brno 3. Poprád 4. Ostrava 5. Eperjes

4) Négyféle asszociáció. Írja be a fogalomnak megfelelő leírás elé a fogalom betűjelét!

- A. Technopolisz
- B. Ipari park
- C. Zöldmezős beruházás
- D. Barnamezős beruházás

... 1. Olyan, infrastruktúrával ellátott terület, ahol elsősorban termelő és feldolgozóipari tevékenységet végző, valamint innovációra törekvő vállalkozások koncentrálódnak.

... 2. Olyan terület, ahol számos magán- és közösségi jellegű K+F tevékenység, felsőfokú tudományos oktatás, high-tech ipari tevékenységek és szolgáltatások koncentrálódnak.

... 3. Olyan területre való befektetés, amely területet korábban ipari vagy bizonyos kereskedelmi célokra használták, de már nem működik ilyen a területen.

... 4. Olyan területre való, építéssel járó befektetés, amely terület korábban nem volt beépített, burkolt.

5) Egészítse ki a mondatot a megfelelő fogalommal!

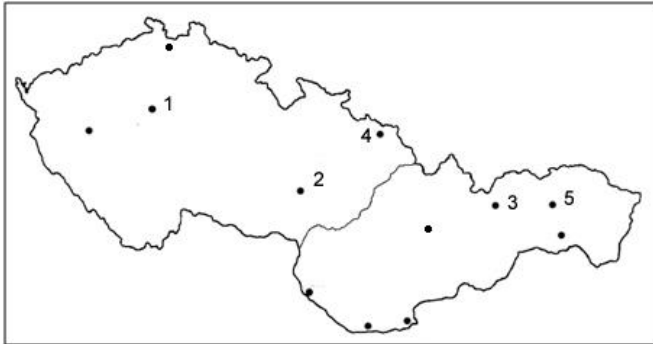
- Egy ország gazdaságilag aktív népessége a foglalkoztatottakból és a áll.
- Ha a születések száma meghaladja a halálozások számát, akkor beszélünk
- A népesség korösszetétele grafikus ábrázolásának formája a, amely nevét alakjáról kapta.
- A az alföldi városok és falvak határában szórtan elhelyezkedő, rendszerint egy lakóépületet és néhány hozzá tartozó gazdasági épületet magába foglaló, állandóan lakott településforma.
- A külkereskedelem két szegmense közül a kivitel az és a behozatal az

Megoldások:

1) Hollandia, Franciaország, Spanyolország, Horvátország, Románia, Kína, Dánia, Egyiptom, Dél-afrikai Köztársaság

2) H: Venezuela, G: Kolumbia, A: Brazília, B: Argentína, F: Peru

3)

4)

1. B; 2. A; 3. D; 4. C.

5)

munkanélküliekből; természetes szaporodásról; korfa; tanya; export ill. import